

FN

FAKTA.

Foto: Pixabay

GLOBALA MÅLEN: MÅL 6 – RENT VATTEN OCH SANITET FÖR ALLA

Drygt en fjärdedel av världens befolkning saknar rent dricksvatten.

Nästan varannan människa saknar funktionell toalett

Mål 6 i Agenda 2030 handlar om att alla ska ha säker och hållbar tillgång till rent vatten och sanitet. För att lyckas med detta behöver världens länder se till att det finns lämpliga toaletter, tvättmöjligheter och vattenrening men även skydda och restaurera våtmarker och andra vattenrelaterade ekosystem. Tyvärr behöver takten öka rejält för att vi ska klara det sjätte globala målet till 2030.

Tillgång till säkert dricksvatten och sanitet, främst toaletter och möjlighet att tvätta händerna, är en mänsklig rättighet. Trots det saknar oerhört många

människor denna grundläggande service vilket får konsekvenser för hela samhällen då stora grupper i befolkningen drabbas av ohälsa och får sämre möjlig-

heter att försörja sig. FN:s generalsekretär António Guterres sa i ett anförande i samband med världsvattendagen i mars 2021 att vatten- och sanitetsfrå-

6 RENT VATTEN OCH SANITET FÖR ALLA

I september 2015 antog världens stats- och regeringschefer en ny global utvecklingsagenda, Agenda 2030. Den innehåller 17 globala mål för hållbar utveckling (Sustainable Development Goals, SDGs) som syftar till att avskaffa fattigdom och hunger, rädda vår planets ekosystem och klimat och skapa fredliga, inkluderande och trygga samhällen. Det är den mest omfattande och ambitiösa utvecklingsplan som mänskligheten någonsin har haft. Världens regeringar bär det yttersta ansvaret för att agendan genomförs men varje människa på jorden berörs och om målen ska kunna nås krävs att alla betydande aktörer i samhället medverkar och påverkar utvecklingen i rätt riktning. I detta faktablad belyser vi det sjätte av de 17 målen: rent vatten och sanitet för alla.

gan är kroniskt underfinansierad och att det är till nackdel för och skadar enormt många människor. Att dricka förorenat vatten kan medföra att man blir sjuk och tvingas vara borta från skolan eller arbetet. Att lida av vätskebrist gör dessutom att man tänker sämre. Att kvinnor och flickor ofta har till uppgift att dagligen hämta vatten från källor placerade långt från hemmet gör dem särskilt utsatta. Det är ett tungt arbete och de riskerar att råka ut för misshandel, sexuella trakasserier och våldtäkt. Dessutom är det tidskrävande och kan vara ytterligare ett hinder för att delta i undervisning eller annan sysselsättning.

Mål 6 i Agenda 2030, rent vatten och sanitet för alla, är oerhört centralt för mänsklig utveckling och att världen uppnår det är en förutsättning för att uppnå de andra 16 målen. Omvänt är mål 6 beroende av att de andra målen uppnås.

Före coronapandemin sågs en positiv trend där tillgången till rent dricksvatten i världen bedömdes öka från 70 till 74 procent mellan 2015 och 2020. Under samma period ökade tillgången till funktionella toaletter från 47 till 54 procent och tillgången till handtvätt med tvål och vatten från 67 till 71 procent.

Pandemin har gjort det än tydligare hur viktigt rent vatten och sanitet är för människors hälsa samtidigt som den negativa effekt som pandemin haft på mänsklig utveckling generellt gjort utmaningen att nå mål 6 till 2030 ännu större. Eftersom tillförlitliga data saknas gällande vattenkvaliteten i många delar av världen är det dessutom svårt att slå fast hur trenden ser ut på lång sikt. Bristen på data gör även att tre miljarder människor riskerar att använda förorenat vatten. Andra vanliga problem med vattenförsörjning är brist på kompetens, teknisk kapacitet, infrastruktur och samordning.

Om man ser till situationen för dricksvatten, delmål 6.1, saknar idag drygt en fjärdedel av världens befolkning, det vill säga två miljarder människor, säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet. För att lyckas med delmålet att alla ska ha tillgång till säkert och ekonomiskt överkomligt dricksvatten måste utvecklingstakten öka fyrfaldigt.

När det gäller tillgång till lämpliga toaletter saknar fortfarande nästan

hälften av alla människor, 46 procent, denna grundläggande inrättning. Närmare en tredjedel, 29 procent, saknar möjlighet att tvätta händerna. Att tvätta händerna är av stor betydelse för att undvika smittsamma sjukdomar som exempelvis covid-19. Avsaknad av handtvätt och bristfällig vattenkvalitet kan också orsaka diarré. I förlängningen kan diarré leda till dödsfall och är bland barn under fem år den näst vanligaste dödsorsaken.

För att säkerställa att alla har rent vatten – i eller i omedelbar närhet till hemmet – och möjlighet att sköta sin hygien under värdiga förhållanden, behöver infrastrukturen utökas och förbättras. Det ska finnas både kran för att tappa upp vatten och avlopp för att bli av med smutsigt vatten och avföring. Dessutom behöver det säkerställas att vattenrelaterade ekosystem fungerar på bästa sätt. Mänskliga aktiviteter, som utdikning av våtmarker och

Delmål 6.1

Senast 2030 uppnå allmän och rättvis tillgång till säkert och ekonomiskt överkomligt dricksvatten för alla.

Indikator 6.1.1 Andel av befolkningen som använder säkert hanterat dricksvatten

Indikator 6.1.2(N) Andelen enskilda brunnar med ojämnt dricksvatten

Indikator 6.1.3(N) Antal/andel vattenskyddsområden för kommunala vattentäkter

Indikator 6.1.4(N) Rapporterade kokningspåbud

Delmål 6.2

Senast 2030 säkerställa att alla har tillgång till fullgod och rättvis sanitet och hygien och att ingen behöver uträta sina behov utomhus. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt behoven hos kvinnor och flickor samt människor i utsatta situationer.

Indikator 6.2.1 Andel av befolkningen som använder säkert hanterade sanitets-tjänster, inklusive handtvätt med tvål och vatten

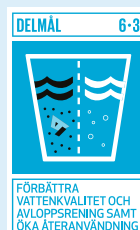
Delmål 6.3

Till 2030 förbättra vattenkvaliteten genom att minska föroreningar, stoppa dumpning och minimera utsläpp av farliga kemikalier och material, halvera andelen obehandlat avloppsvatten och väsentligt öka återvinningen och en säker återanvändning globalt.

Indikator 6.3.1 Andelen av hushållens och industrins avloppsvattenflöden som hanteras på ett säkert sätt

Indikator 6.3.2 Andelen vattenförekomster med god yt- och grundvattenstatus

Indikator 6.3.3(N) Andel av befolkningen som är ansluten till avlopp med godkänd respektive inte godkänd rening

Delmål 6.4

Till 2030 väsentligt effektivisera vattenanvändningen inom alla sektorer samt säkerställa hållbara uttag och en hållbar försörjning med sötvatten för att angripa vattenbristen och väsentligt minska det antal människor som lider av vattenbrist.

Indikator 6.4.1 Förändringar i vattenanvändningseffektiviteten över tid

Indikator 6.4.2 Grad av vattenbrist: färskvattenuttag som andel av tillgängliga färskvattenresurser

MÅL 6

Hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla

Delmål 6.5

Senast 2030 genomföra en integrerad förvaltning av vattenresurser på alla nivåer, när så är lämpligt genom gränsöverskridande samarbete.

Indikator 6.5.1 Grad av införlivande av förvaltning av vattenresurser

Indikator 6.5.2 Andelen yta av gränsöverskridande avrinningsområden med praktiska arrangemang för vattensamarbete

Delmål 6.6

Senast 2020 skydda och återställa de vattenrelaterade ekosystemen, däribland berg, skogar, våtmarker, floder, akviferer och sjöar.

Indikator 6.6.1 Förändringar i utbredningen av vattenrelaterade ekosystem över tid

Indikator 6.6.2(N) Skyddade områden med limniskt syfte

Indikator 6.6.3(N) Åtgärdade vandringshinder

Delmål 6.A

Till 2030 utöka det internationella samarbetet och stödet för kapacitetsuppbyggnad till utvecklingsländerna inom vatten- och sanitetsrelaterade verksamheter och program, inklusive genom tekniker för vatteninsamling, avsaltning, vattneffektivitet, rening av avloppsvatten, återvinning och återanvändning.

Indikator 6.a.1 Andelen offentligt utvecklingsbistånd i statsbudgeten som anslås till vatten- och sanitetssektorn

Delmål 6.B

Stödja och stärka lokalsamhällets deltagande i arbetet med att förbättra vatten- och sanitetshanteringen.

Indikator 6.b.1 Andelen lokala administrativa enheter med etablerade och fungerande politik och förfaranden för lokalsamhällets deltagande i vatten- och sanitetshantering

"N" står för "nationell indikator". Läs mer om indikatorerna till de globala målen på <https://unstats.un.org/sdgs>.

förändrad landanvändning, har gjort att ekosystemen inte klarar av att rena vattnet i samma utsträckning som tidigare. Klimatförändringarna förvärrar dessutom problemen då de medför översvämningar och längre perioder av kraftig torka som kan leda till att än fler människor i framtiden blir utsatta för vattenbrist.

SVERIGE OCH MÅL 6

Av de 17 globala målen har Sverige i

nutläget uppnått fyra, enligt den globala statistik som tas fram av experter inom FN:s nätverk för lösningar för hållbar utveckling SDSN och Bertelsmann Stiftung. Mål 6 om rent vatten och sanitet för alla är inte ett av dessa. Enligt samma rapport har dock Sverige uppnått de flesta av delmålen, men det finns en del utmaningar kvar.

Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien har, i en rapport om hållbar vattenförsörjning från september 2021,

Foto: UN Photo/Harandane Dioko

Invånare i den lilla byn Kabara utanför Timbuktu, Mali, har fått hjälp av FN-missionen Minusma så att de nu har dricksvatten i byn.

identifierat tio områden där framtidsutmaningarna för Sverige är som störst. Till exempel har Sverige en splittrad ansvarsfördelning för vattenförvaltning. På nationell nivå finns 30 olika expertmyndigheter som arbetar med vattenförvaltning utifrån sin expertis och på Regeringskansliet har ansvaret fördelats på nio departement. Därtill kommer aktörer som hanterar vattenförvaltningsfrågor på internationell, regional respektive lokal nivå.

En annan utmaning för Sverige är att det finns stora behov av att investera i och rusta upp äldre VA-anläggningar för att möta den ökande belastningen från till exempel nya och växande bostadsområden och från klimatförändringarna. Det finns också hot mot vattenkvaliteten. Läckage av kväve och fosfor till vattnets kretslopp på grund av mänskliga aktiviteter är ett. Ett annat är PFAS (perfluoralkylsubstanser) som inte bryts ner och där vissa är toxiska och hormonstörande, kan påverka vårt immunförsvar och misstänks kunna orsaka cancer.

TEXTEN I MÅL 6

Den fullständiga skrivningen av mål 6 i Agenda 2030 är *säkerställa tillgång till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla* (ensure availability and sustainable management of water and sanitation for all). För att kunna kommunicera de globala målen bättre har benämningen av varje mål givits en kortform, i detta fall *rent vatten och sanitet för alla*.

De första två delmålen under mål 6 handlar om att alla ska ha tillgång till rent dricksvatten samt lämpliga toaletter

och tvättmöjligheter. Särskild hänsyn ska tas till de behov som kvinnor, flickor och personer i särskilt utsatta lägen har. Därefter kommer delmål 3 som handlar om vattenkvaliteten. Föroreningar ska minska, andelen obehandlat avloppsvatten halveras, återvinning och återanvändning ökas och utsläpp av farliga kemikalier minimeras. Delmål 4 handlar om att effektivisera vattenanvändningen och säkerställa att vattenuttaget ur söt-vattenkällor är hållbart för att undvika vattenbrist. Det femte delmålet handlar om att vattenförvaltningen ska vara samordnad på alla nivåer, från lokalt till internationellt. Det sista siffermålet, delmål 6, handlar om att skydda och restaurera vattenrelaterade ekosystem.

Efter de sex sifferdelmålen finns två bokstavsmål (6.A och 6.B) som hand-

lar om åtgärder och metoder för att de första delmålen ska kunna nås. Främst handlar det om att utöka samarbetet kring vattenresurser lokalt, nationellt och internationellt. Det handlar också om att ge stöd till utvecklingsländer för att bygga upp sin kapacitet.

För att kunna mäta hur arbetet med de globala målen går har FN tagit fram 231 globala indikatorer. Varje land ska även ta fram nationella indikatorer och metoder för att mäta utvecklingen. För Sveriges del är det Statistikmyndigheten SCB som ansvarar för arbetet med indikatorerna.

Den fullständiga texten till mål 6 samt de indikatorer som är kopplade till delmålen framgår av rutan på föregående uppslag (N står för "nationell indikator").

Foto: Pixabay

Foto: Lisa Lievonen/Svenska FN-förbundet

Hur bidrar Svenska FN-förbundet med sin verksamhet till mål 5? Vi frågade Annie Börjesson, ordförande.

Att vi gör framsteg när det gäller mål 6, och ökar tillgången till rent vatten och sanitet för alla människor, är en förutsättning för framsteg även när det gäller flera andra av de globala målen. Det gäller inte minst mål 1 och 2, om avskaffad fattigdom och hunger, och mål 3 om god hälsa för alla. FN-förbundet jobbar brett och systematiskt med att öka kunskap och engagemang i Sverige för alla 17 globala mål, bland annat via våra FN-föreningar och FN-skolor. Genom projektet Lokala Sverige när vi beslutsfattare och tjänstepersoner runt om i landet som jobbar direkt med vattenfrågor lokalt och regionalt. Vi samarbetar även med FN-förbund i andra länder, däribland Tanzania, och stödjer dem i deras arbete med de globala målen.

DET HÄR KAN DU GÖRA:

Mål 6 i Agenda 2030 handlar om rent vatten och sanitet för alla. Här är några förslag på vad DU kan göra:

Var rädd om vattnet!

Rent vatten är en värdefull tillgång som vi behöver vara rädda om och vårda. Du kan bidra genom att vara sparsam när det gäller din egen vattenförbrukning, till exempel vid tandborstning, dusch, disk med mera. Vattna gärna med regnvatten. Tänk också på att inte sprida kemikalier i onödan, inte slänga plast i naturen och att vara noga med vad du spolar ner i toaletten!

Din kommun är glocal!

Glokala Sverige handlar om att kommuner och regioner ska jobba med de globala målen. Är din kommun med i projektet? Kolla saken på fn.se/glokalasverige/deltagare. Du kan också söka på "Agenda 2030" på kommunens webbplats och kolla om och hur kommunen jobbar med agendan. Skicka ett mejl till ansvarig person, uttryck ditt engagemang och ställ frågor om kommunens hållbarhetsarbete!

Sprid detta faktablad!

Mål 6 i Agenda 2030 handlar om rent vatten och sanitet för alla människor och om hållbar vattenförvaltning. Agendan och de 17 globala målen är viktiga verktyg i arbetet för en bättre värld. Du kan bidra genom att beställa en bunt av detta faktablad och sprida informationen bland vänner, familj och andra intresserade (du betalar endast för portot). Skicka ett mejl till [vardshorisont@fn.se!](mailto:vardshorisont@fn.se)